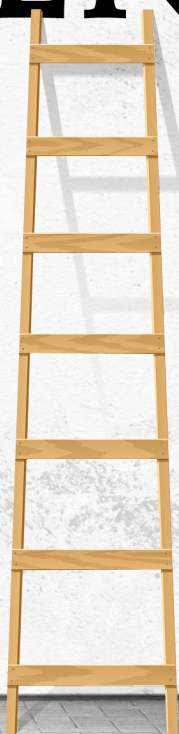

HAYSTACK

VAN FRACTIE ASSISTENT TOT MINISTER PRESIDENT

*Een
survivalgids
voor politici*

Bram
Gerrits

Eerste druk oktober 2016

Uitgeverij Haystack
Postbus 308
5300 AH Zaltbommel
0418-680180

www.haystack.nl
needle@haystack.nl

Auteur: Bram Gerrits
Corrector: Carolien van der Ven
Vormgeving omslag: Levin den Boer
Opmaak: Debbie Brok

ISBN: 9789461261939
NUR 800, 754

© 2016 Bram Gerrits / Uitgeverij Haystack

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.
Hoewel dit boek met veel zorg is samengesteld, aanvaardt schrijver noch uitgever enige aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten en/of onvolkomenheden in dit boek.

INHOUD

VOORWOORD	10

INTERVIEW SJOERD SJOERDSMA (D66)	14

DEEL 1 | BINNENKOMEN

HOOFDSTUK 1	
WELKE PARTIJ PAST BIJ MIJ?	20

HOOFDSTUK 2	
ZE MOETEN WETEN WAT ZE AAN JE HEBBEN	28

HOOFDSTUK 3	
ALS JE HET DOET, DOE HET GOED	36

HOOFDSTUK 4	
PROFILEREN MET EEN PORTEFEUILLE	45

INTERVIEW LIESBETH VAN TONGEREN (GROENLINKS)	50

DEEL 2 | SKILLS

HOOFDSTUK 5	
OVERWEGENDE DAT	56

HOOFDSTUK 6	
VOOR, MAAR TOCH TEGEN	63

HOOFDSTUK 7	
WAT DE FRACTIE VINDT	68

HOOFDSTUK 8	
IMPROVISEREN IN TWEE TERMIJNEN	75

HOOFDSTUK 9	
NIET ELKE BEZUINIGING IS EEN KANS	81

INTERVIEW ANDRÉ VAN SCHIE (VVD)	87

DEEL 3 | MACHT

HOOFDSTUK 10	
DE RITUELE STOELENDANS	92

HOOFDSTUK 11	
FORMULEREN KUN JE LEREN	101

HOOFDSTUK 12	
WIE WETHOUDER WIL WORDEN	111

HOOFDSTUK 13	
DE VIERDE MACHT	118

HOOFDSTUK 14	
VEROORDEELD TOT DE OPPOSITIE	124

HOOFDSTUK 15	
FRICTIE IN DE FRACTIE	130

HOOFDSTUK 16	
BLIJ OP DE HEI	136

INTERVIEW JANNY BAKKER KLEIN (CDA)	140
INTERVIEW TUNAHAN KUZU (DENK)	145

DEEL 4 | DE BOZE BUITENWERELD

HOOFDSTUK 17	
MET DE KENNIS VAN NU	152

HOOFDSTUK 18	
GEEN TWIJFEL BIJ DE STEMWIJZER	163

HOOFDSTUK 19	
BOZE BURGERS BEGRIJPEN	170

HOOFDSTUK 20	
GEEN GEKKIGHEID GRAAG	176

INTERVIEW LAURA BROMET (GROENLINKS)	181
INTERVIEW RALF STULTIËNS (W70)	187

DEEL 5 | EXIT

HOOFDSTUK 21	
NA DE POLITIEK	194

DANKWOORD	199

VOORWOORD

In het najaar van 2002 werd ik lid van GroenLinks, uit verontwaardiging over de lading shit die Paul Rosenmöller in de weken na de moord op Pim Fortuyn over zich uitgestort kreeg. Het was vooral een soort steunbetuiging: ik had niet echt het idee iets te doen binnen GroenLinks. Dat hoefde ook niet, want op de eerste partijbijeenkomst die ik bezocht, werd ik direct geronseld door de fractievoorzitter van GroenLinks in het Amsterdamse stadsdeel waar ik woonde. Zo werd ik in 2003 fractie-assistent, zonder een beeld te hebben van lokale politiek. Maar de dorpspolitiek van stadsdeel Westerpark – 35.000 inwoners – bleek iets heel fascinerends te zijn. In een van de eerste vergaderingen die ik bezocht, zat een van de raadsleden bij wijze van protest verkleed als boom aan tafel. En een jaar later zat ik er zelf als duo-raadslid tussen. Uit het niets was ik opeens woordvoerder openbare ruimte, verkeer en sport. Ik vond het echt machtig om opeens allerlei standpunten te moeten formuleren en verdedigen.

Het politieke handwerk leerde ik met vallen en opstaan. Zo was er in mijn beginperiode een inspreker die mij in een commissievergadering de details van een bestemmingsplan moest uitleggen. Maar dat is een kwestie van meer tijd in de voorbereiding steken en leren

waar je op moet letten. Gaandeweg kom je ook achter de ongeschreven regels van het spel, die je niet van tevoren uitgelegd krijgt.

In een van mijn eerste raadsvergaderingen als gekozen raadslid leek het onderzoek waar de VVD met een motie om vroeg mij wel een goed idee. Dus stemde ik voor – wat een beetje ongemakkelijk was, want ik was de enige van GroenLinks. Drie fractiegenoten en een wethouder keken mij verbouwereerd aan. Door mijn hand op dat moment in de lucht te steken, lapte ik in één keer drie ongeschreven regels aan mijn laars. In de eerste plaats stemde ik voor een motie die onze eigen wethouder niet zag zitten. Die viel ik dus publiekelijk af. Ten tweede stemde ik zonder aankondiging afwijkend van de fractie. Dat je iets anders stemt, dat kan af en toe – onder voorwaarden. Maar dan moet je wel de rest de gelegenheid geven om je alsnog proberen over te halen. En als laatste had ik er niet over nagedacht of het uitmaakte wat ik stemde. Dat deed het namelijk wel: dankzij mij werd de motie aangenomen. Heel erg was dat overigens niet. Ik heb wel grotere blunders begaan. Zoals die keer dat ik namens GroenLinks een voorstel probeerde te verdedigen dat het makkelijker maakte om bomen te kappen. Dat was een kansloze missie natuurlijk.

Achteraf gezien had ik graag wat beter voorbereid de politiek in willen gaan. Er zijn allerlei introductiegidsen te vinden, maar ik miste een boekje over de ongeschreven regels van de politiek. Dat heb ik nu zelf geschreven. Van hoe je een plek verovert in de politiek tot hoe je er ongeschonden uit komt, en daartussen wat je als politicus moet weten. Twee belangrijke zaken komen daarbij niet aan bod: debatteren en een begroting lezen. Allebei essentieel, alleen moet je daar geen boek over lezen maar een training voor volgen.

En ik heb een tweede doel met dit boek: ik wil iets overdragen van mijn liefde voor de politiek. Daarom laat ik in korte interviews ook een aantal politici aan het woord over de mooie (en minder mooie) kanten van het politieke vak.

Ja, er gaat wel eens wat mis, en soms is het voor een buitenstaander moeilijk te volgen. Maar je komt nergens zo veel gedreven mensen tegen, met wie je hard in aanvaring kunt komen in het debat, om er na afloop een biertje in de kroeg mee te drinken. Je krijgt nergens met zo weinig voorkennis zoveel verantwoordelijkheid. Nergens mag je je zo ongegeneerd bemoeien met zaken die voor jou belangrijk zijn. Ik hoop dat ik erin geslaagd ben om dat over te brengen.

Amsterdam,

Bram Gerrits

www.bramgerrits.nl

*Omwillen van de leesbaarheid heb ik bij categorisch gebruik van voor-
naamwoorden gekozen voor de vrouwelijke vorm: overal waar in de
tekst zij/haar wordt gebruikt, kan ook hij/hem/zijn worden gelezen.*

*'Ik vind de Tweede Kamer eerlijk gezegd helemaal geen
slangenkuil.'*

SJOERD SJOERDSMA (D66)

- Sinds 2012: Lid van de Tweede Kamer
- 2005 – 2012: Diplomaat in Den Haag, Kabul en Ramallah

HOE BEN JE IN DE POLITIEK TERECHTGEKOMEN?

'Ik was diplomaat in Afghanistan en Palestina en daar keek ik veel Kamerdebatten via het internet. En dan zag ik vaak oudere mannen die beloofden voor jongeren op te komen, maar vooral bezig leken met de belangen van hun eigen generatie. Ik had het gevoel dat er te weinig opgekomen werd voor de jongere generatie. Als je dat vindt, dan kun je langs de zijlijn blijven mopperen of je kunt er iets aan gaan doen. Dus solliciteerde ik bij mijn partij voor de Tweede Kamerlijst. D66 heeft een heel open aanmeldingsprocedure: iedereen die een jaar lid is kan een motivatie en een cv insturen. Die worden serieus bekeken en dan zijn er een aantal rondes die je door moet komen. Dat het mij gelukt is, was ook een beetje geluk. Ik paste met mijn leeftijd en buitenlandervaring precies in het profiel dat ze hadden.'

WAT IS HET BESTE ADVIES DAT JE ALS BEGINNEND POLITICUS HEBT GEKREGEN?

'Tijdens de verkiezingscampagne in 2012 zat ik met een vriend op een terras in Den Haag. Hij gaf mij een heel waardevol advies: maak geen fouten. Als beginnend Kamerlid is de druk enorm: een minuut nadat er iets belangrijks gebeurt op jouw portefeuille hangt er al een journalist aan de lijn voor jouw reactie. Je hebt geen tijd om na te denken, maar je wilt wel dat jouw partij met een quote in het nieuwsitem komt. Juist als je nog weinig ervaring hebt, kun je dan helemaal de mist ingaan. Denk aan John Leerdam, die op de radio een heel verhaal afstak over de niet-bestaande straatterrorist Jael Jablabla. Zeker als je in het begin een blunder begaat, is het heel moeilijk om je positie en aanzien terug te veroveren. Durf dus te zeggen dat je iets niet weet in plaats van te bluffen. Ik zat bijvoorbeeld in een radiodebat met twee Kamercollega's over militair ingrijpen in Syrië, waar ik vervolgens ook gevraagd werd om een reactie op het energieakkoord. Ik had daar in alle drukte rond Syrië helemaal niets van meegekregen. En dat zei ik ook, dat ik er onvoldoende van wist om er iets van te zeggen. Er viel een stilte, en de presentator staarde me aan of ik gek geworden was. Maar ik pas ervoor om over iets te spreken waar ik niks van weet, daar heeft niemand wat

aan. Gelukkig zag ik op Twitter heel positieve reacties, dus die eerlijkheid wordt wel gewaardeerd.'

IS HET JE GELUKT GEEN FOUTEN TE MAKEN?

'Nou, ik heb ook wel eens iets doms gezegd tegen een journalist. In het Nederland-Rusland jaar waren er zoveel mensenrechtenschendingen dat ik op een gegeven moment twitterde dat de festiviteiten wat ons betreft gestaakt konden worden. Terecht natuurlijk, maar dat was nogal een statement en de hele dag stond ik de pers te woord. Aan het einde van de dag was ik bekaft en versprak ik me. Ik wou iets zeggen met een metafoor over de Russische beer, maar wat er uitkwam was: het wordt tijd dat de Nederlandse leeuw weer gaat brullen. Die quote was de uitsmijter van het item, want dat soort oorlogstaal van een D66'er is natuurlijk smullen. Bij de koffieautomaat in de Kamer is er die week veel gebruld naar mij, maar verder ben ik er goed vanaf gekomen.'

WAT IS HET MOOISTE DAT JE HEBT BEREIKT?

'Ik heb, samen met andere fracties, het budget van het noodhulpfonds weten te verdubbelen toen het echt nodig was. Er zijn een aantal ambassades gered van opheffing dankzij mijn inzet. Maar waar ik het meest trots op ben, is

iets kleins en groots tegelijk. Het ging om een Afghaanse tolk voor het Nederlandse leger waarvan de asielaanvraag niet in behandeling werd genomen omdat hij via Noorwegen was gekomen. Moet je je voorstellen: je werkt met gevaar voor eigen leven voor een ander land. En als je daar dan zelf aanklopt voor hulp, geven ze niet thuis. Ik was zo boos over de hardvochtigheid en de willekeur. Ik heb in de Kamer een procedurele loopgravenoorlog moeten voeren om het op de agenda te krijgen. Hij heeft uiteindelijk een verblijfsvergunning gekregen. Dat gaat over één persoon, maar voor mij was het ook een overwinning op een onrechtvaardig systeem.'

ZIJN JOU VEEL POLITIEKE STREKEN GELEVERD?

'Ik vind de Tweede Kamer eerlijk gezegd helemaal geen slangenkuil. Ja, als je slecht voorbereid een debat ingaat, dan kun je hard aangepakt worden. Maar ik spreek de woordvoerders van andere partijen vaker dan mijn eigen fractiegenoten. Dat zijn echt collega's. Het ergste dat me overkomen is – en dat gebeurt volgens mij op elk niveau in de politiek – is dat je motie gejat wordt. Dat je met iemand een idee bespreekt en dat er vervolgens een motie over ingediend wordt voor je zelf de kans hebt.'

HOEVEEL TIJD BEN JE KWIJT AAN DE POLITIEK?

'In een drukke week werk ik 65 uur. En het is zelden minder dan 50 uur. Maar dit is voor mij het hoogste ambt in de politiek. Ik had nooit gedacht dat ik dit zou mogen doen: het is echt een grote eer. Mensen vragen me vaak wat de volgende stap in mijn politieke carrière is, maar een kabinetspost trekt mij niet. Ik hoop erg dat het mij gegund is om nog een periode in de Kamer te zitten. Daarna zie ik wel weer verder.'

DEEL I

BINNEN KOMEN

HOOFDSTUK 1

WELKE PARTIJ PAST BIJ MIJ?

Dus je wilt de politiek in. Als je al jaren partijlid bent, dan is het duidelijk binnen welke partij je begint. Maar als je nog geen partij hebt gekozen, hoe doe je dat dan?

Het is niet iets bijzonders om je als kandidaat te melden als je nog maar net lid bent. Politieke partijen kunnen zich niet al te veel kieskeurigheid permitteren, want maar één op de vijftig Nederlanders is lid. Dus zo groot is het aanbod van potentiële en geschikte kandidaten niet. Voor de gemeenteraadsverkiezingen rekruteren partijen ook gewoon kandidaten die nog lid moeten worden om op de lijst te mogen staan. Ikzelf was net een jaar lid van GroenLinks toen ik werd gevraagd fractie-assistent te worden (al verwacht ik dat minister-president me niet meer gaat lukken). Rita Verdonk was een jaar VVD-lid toen ze

gevraagd werd als minister – en die was in haar studietijd nota bene nog lid van de Pacifistisch-Socialistische Partij (die later weer opging in GroenLinks). Bij haar aantreden zei Verdonks moeder daar in een interview over: ‘Eerst ben je student en daarna word je langzamerhand weer een normaal mens. Dat zie je toch ook bij dokters en advocaten en professoren?’

Bij die laatste zin denk ik dan direct aan Pim Fortuyn, die net als Verdonk een transformatie van links naar rechts doormaakte. In de jaren zeventig was hij lid van de Communistische Partij Nederland, en daarna van achtereenvolgens PvdA, CDA en VVD. Pas bij Leefbaar Nederland wist hij door te breken. En daar kwamen ze er snel achter dat Fortuyn gewoon te eigenzinnig, te ijdel en te opportunistisch was om binnen een bestaande partij te functioneren. Dat geldt trouwens ook voor Verdonk.

Kortom, het kost partijen moeite om kandidaten te vinden. Dat kun je negatief interpreteren: politiek boeit de mensen niet en zo. Maar ik benader het liever positiever: ze staan om je te springen. De vraag is: bij welke partij sluit je je aan? Dat klinkt misschien wat opportunistisch, maar niemand is het voor honderd procent met alle standpunten eens. Sterker nog, er zijn genoeg onderwerpen waar partijen intern over verdeeld zijn. Wat ze in Den Haag zo fraai ‘vredesmissies’ noemen, daar is binnen GroenLinks altijd gedonder over. Bij de PvdA hebben ze dat dan weer met integratie. Om nog maar te zwijgen over de gekke tegenstrijdigheden die je soms tegenkomt. De VVD is kampioen marktwerking, maar als het bedrijfsleven zegt overheidssubsidie nodig te hebben, dan is dat weer geen probleem.

Of GroenLinks, dat opkomt voor moslims maar ondertussen eigenlijk best fel antireligieus is.

En bovendien, er is heel veel waar partijen het over eens zijn: iedereen is tegen machtsmisbruik, vrouwenhandel, fraude, geweld tegen zorgverleners, werkloosheid en discriminatie. Net zoals iedereen voor goed onderwijs, gelijke kansen voor iedereen, meer banen en vrede in het Midden-Oosten is. Het verschil zit hem in de manier waarop dat aangepakt moet worden. Er is best wat overlap. Een rechtse D66'er had ook een linkse VVD'er kunnen zijn, en een conservatieve PvdA'er een progressieve SP'er.

Femke Halsema is een beter voorbeeld. Die stapte eind 1997 op bij de PvdA, waar ze op het wetenschappelijk bureau werkte en meeschreef aan het verkiezingsprogramma. Nog geen halfjaar later stond ze op plek drie van de Tweede Kamerlijst van GroenLinks. Een talent bij de PvdA kan bij GroenLinks een supertalent zijn. Waar ligt dat aan?

Als aankomend politicus kun je jezelf profileren op de inhoud: je ervaring, je kennis van zaken en je netwerk. Maar het laat zich moeilijk zichtbaar maken, en vaak is het ook niet zo onderscheidend ten opzichte van anderen. Je kunt je beter richten op wat mensen aan je kunnen zien: je leeftijd, afkomst en seksualiteit. Dat zijn de *unique selling points* om jezelf in de markt te zetten. Want de Nederlandse politiek wordt nog veel te veel gedomineerd door hoogopgeleide blanke heteroseksuele mannen van middelbare leeftijd. Daar zijn allerlei redenen voor, waar we het nu niet over gaan hebben. Belangrijker is dat veel van die blanke vijftigers het zelf als een probleem zien, en dat daar dus kansen

liggen. Dus er is altijd plek voor een – om Ivo de Wijs te parafaseren (uit het lied Discriminatie) – ‘joodse homofiele negerin met een bult’. Maar bij welke partij maak je waarmee de meeste indruk?

HOE JONGER HOE BETER

De gemiddelde leeftijd van een gemeenteraadslid ligt boven de vijftig, dus een twintiger op de lijst geeft iedereen het gevoel dat de partij er nog toe doet. En de hoop is natuurlijk altijd dat een jonge kandidaat een deel van de *student votes* kan binnenhalen. Er zit ook wel een soort *novelty factor* aan: in 2006 had de SP met de achttienjarige Farshad Bashir het jongste gemeenteraadslid ooit. Twee jaar later werd Farshad geïnstalleerd als jongste Tweede Kamerlid ooit. Beide records staan nog steeds. Ook het jongste Eerste Kamerlid ooit staat trouwens op naam van de SP. In 1999 werd de negentienjarige Driek van Vugt gelanceerd als frisse wind in de stoffige Eerste Kamer, wat uitstekend werkte als publiciteitsstunt.

Elke partij mag graag pronken met jong talent. En over talent kun je bluffen, over leeftijd niet. Wat natuurlijk ook helpt, is als je ervaring hebt opgedaan in de jongerentak van de partij. Die afdelingen halen de media vooral door zich in gevoelige kwesties met compromisloze statements af te zetten tegen de partij (en doen dat daarom ook). Omwille van de nieuwswaarde mag de pers criticasters binnen de partij altijd graag wat meer gewicht toeschrijven dan ze daadwerkelijk hebben. Maar in de praktijk is het ook een kweekvijver waar af en toe een talent boven komt

VAN FRACTIE-ASSISTENT TOT MINISTER-PRESIDENT

Er is geen vak mooier dan dat van politicus, maar met idealisme alleen red je het niet in Den Haag of Monnickendam. Leer de ongeschreven regels van het politieke spel voor de invloed die je nodig hebt om iets voor elkaar te krijgen.

Ontdek hoe je plooiën gladstrijkt in de wandelgangen, je tegenstander het bos instuurt, deals sluit in achterkamertjes en iets voor elkaar krijgt in de oppositie. En leer hoe je een draai maakt, op een verkiesbare plek komt, een goede portefeuille verovert en een bijeenkomst met boze burgers overleeft.

*Een
survivalgids
voor politici*

Natuurlijk wil je het verschil maken, je inzetten voor een veiliger, socialer en duurzamer Nederland. Maar als je de regels van het politieke spel niet beheerst, eindig je als Don Quichotte.

Bram Gerrits is actief lid van GroenLinks en was deelraadslid voor zijn partij in Amsterdam. Hij werkt als tekstschrijver en redacteur.

